

Zaujala Vás agentura Cizinky na úklid? Aneb jak je to s právy pracovníc v domácnostech a s naší kampaní

Před rokem jsme stáli před rozhodnutím, jak přilákat pozornost široké veřejnosti k tématu placené práce v domácnosti a k situaci žen-migrantek, které ji často vykonávají. Představy celého týmu – složeného ze zástupců reklamní agentury, nevládních organizací a akademiček – se poměrně lišily. Avšak na konci dlouhých jednání, návrhů, vizí i jejich různých zpracování stála **agentura Cizinky na úklid**; agentura, která Vám domů zajistí tu nejhodnější pomocnici – navíc levně, diskrétně a bez zbytečného papírování.

Dne 24.září 2013 zahájila agentura svou propagaci s tím, že za tři týdny spustí svou činnost. Do té doby bylo možné se zaregistrovat a získat 15ti procentní slevu. Tvář agentury se stala moderátorka Kateřina Kristelová, která ji veřejně podporovala a propagovala. Během zmíněných tří týdnů navštívilo webové stránky Cizinky na úklid více než 21.000 lidí a zaregistrovaly se 164 osoby. Zprávy o agentuře se objevily v médiích a diskutovalo se živě i na Facebooku. V úterý 15. října se namísto otevření agentury odhalila její neexistence a spolu s tím i záměr organizátorů.

CIZINKY NA ÚKLID O nás Ceník Kontakt [Registrovat](#)

★ SUPERVÝHODNĚ A DISKRÉTNĚ ★
ZA REGISTRACI ZISKÁTE OD NÁS DALŠÍ 15% SLEVOU!

DOPORUČUJE KATEŘINA KRISTELOVÁ

 č. 1 Tichá a velmi pilná. Nikdo nesokáže dát o nížm větší lesk než ona. Neexistuje žádná domácí práce, kterou by nezvládla na výbornou.	 č. 2 Šikovná a veselá. Mluví plynně anglicky, v češtině zvládá základní komunikaci. Má roztomilý přízvuk, lze ji využít i na večířích jako servírku a zábavný prvek.	 č. 3 Působí trochu přísně, ale má zlaté srdce. Klesání i na hkišší dílni nebo péči o seniory. Je nenáročná, vyspí se kdekoli a nebude Vám překážet.	 č. 4 Energetická a mladá, čerstvá síla do Vaší domácnosti. Působí bezstarostně, ale je velmi snaživá a na každé práci, kterou jí svěřte, si dá maximálně záležet.	 č. 5 Velký pracant. Český se teprve učí, ale všechny domácí práce zvládá na výbornou. Diskrétní a loajální. Nezná únavu, dokáže být dispoziční 7 dní v týdnu, celý den.
--	---	--	---	--

Cílem celé kampaně je ukázat, že **práce v domácnosti je práce jako každá jiná**. Řídí se stejnými pravidly, vztahuje se na ni zákoník práce. Ve skutečnosti je zatím práce v domácnosti často podceňovaná a podhodnocená. Proto prostřednictvím kampaně *Dokument vznikl v rámci projektu "Rovné šance na prahu českých domácností", financovaného z prostředků Evropského sociálního fondu prostřednictvím Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a státního rozpočtu ČR, v prioritní ose Sociální integrace a rovné příležitosti. Projekt realizuje Sdružení pro integraci a migraci ve spolupráci s organizací Člověk v tísni, Ogilvy&Mather a Národohospodářským ústavem AV ČR.*

apelujeme na zaměstnávající rodiny, aby byly férové ke svým zaměstnankyním. S tímto záměrem jsme sepsali tzv. **desatero férového zaměstnavatele/ky** (a myslíme tím i zaměstnavatelky), které také přikládáme.

Agentura „Cizinky na úklid“ posloužila jako fiktivní agentura, která měla vyprovokovat širší společenskou diskusi nad tímto, dosud málo viditelným fenoménem. Byla postavena na reálných zkušenostech těchto žen a nabízela výslovně to, co se jinak odehrává nebo může odehrávat ve skutečných domácnostech – a to i v těch českých. Základem kampaně se tak staly popisky u jednotlivých žen, které byly nabízeny de facto jako neživé zboží – bezejmenné, vhodné k tomu či onomu, co zrovna zaměstnavatel potřebuje. Při tvorbě textů jsme vycházeli z **dosavadních výzkumů**, včetně rozhovorů v rámci probíhajícího výzkumu pro tento projekt, který vede Národohospodářský ústav AV ČR, institut CERGE-EI. Celý výzkum bude představen začátkem příštího roku.

Jaké jsou tedy reálné zkušenosti a rizika práce v domácnosti? K popiskám u dívek, které byly uvedeny na webu agentury Cizinky na úklid, uvádíme jejich skutečnou inspiraci:

 <p>č. 10</p> <p>Roztomile střeštěná, velmi pracovitá a rychlá. Nenechá se pobízet, vždy vycítí, co je v domácnosti potřeba udělat. Nestačí Vaše manželka na domácí práce a nevíte, co jí koupit k výročí? Tahle dívka je pro ni ten pravý dárek.</p>	<p>Dárek pro manželku</p> <p>Domácí pracovnice často nejsou zaměstnavateli vnímány jako zaměstnankyně - neuvědomují si, že mají zákonem garantována stejná práva jako oni sami při výkonu zaměstnání. To lze demonstrovat výroky zaměstnavatelek, jako jsou ty následující.</p> <p><i>„Ninu jsem dostala jako dárek od manžela, pracuje téměř každý den do noci, já jsem sama ve velkém baráku, rozvážím děti do školy, školky, nemám na to čas. Hodně mi to pomohlo, mám čas na sebe.</i></p> <p>Jarmila, zaměstnavatelka</p> <p><i>„Už toho bylo na mě hodně, zejména když jsme se přestěhovali za Prahu. Velký barák je super, ale kdo to bude uklízet? Manžela ani nevidím. Tak jednou přišel a říkal, že má pro mě dárek. A víš, kdo to byl? Oxana!“</i></p> <p>Bára, zaměstnavatelka</p>
--	---

č. 12

Všestranná. Má v malíčku všechny ženské, ale i mužské domácí práce. Velmi flexibilní, jakákoliv dohoda možná.

Jakákoliv dohoda možná

Pobyt vázaný na jednoho konkrétního zaměstnavatele přivádí mnohé migrantky do pasti, pakliže jsou jejich práva či pracovní podmínky porušovány. Když jsou rodiny na jejich příjmu závislé, jsou ochotny k ústupkům.

„Minulí zaměstnavatelé si mysleli, že když najmou Ukrajinu, tak že v práci budu dříť jako kůň. Nemohla jsem si vzít žádné volno, nedodržovali pracovní smlouvu. Když jsem si chtěla stěžovat, tak mi řekli, abych byla jako Ukrajinka vůbec ráda, že bydlím v „civilizaci“. Přitom jsem ze Lvova! Kdybych ztratila práci, měla bych velký problém. Minimálně bych si musela rychle hledat jinou. Když bych ji nenašla, tak bych ztratila pobyt. Celá rodina na Ukrajině čeká na moje peníze a já jsem vdova, tudíž jsem za všechny zodpovědná. Proto o práci přijít nechci, snažím se se zaměstnavateli raději dohodnout.“

Natalia, pečovatelka o seniora, původem z Ukrajiny

č. 13

Tichá, diskrétní a loajální. Ze své rodné země, kde má spoustu sourozenců, je zvyklá pomáhat dětem každého věku a plnit jakékoliv úkoly.

Nad rámec pracovní smlouvy

Práce v domácnosti je obtížně definovatelná co do obsahu i provedení. Často se však stává, že zaměstnavatelé vyžadují mnohem více úkolů, než co je domluveno podle smlouvy. Plus se v případě migrantek přidávají do vztahu i různé stereotypy a klišé, jak o tom vypovídá následující citát.

„Nepovažuji umývání oken každý měsíc za běžný úklid. Každý den uklízím a oni (děti opečovávaného člověka) přijdou, že potřebují uklidit sklep. To přece nemám ve smlouvě. ... Jednou si starý pán usmyslel, že mu chybí nějaká hotovost. Začal na mě křičet, že jsem zlodějka z Ukrajiny. Těm se prý nemá věřit. Prohledaly jsme s jeho dcerou celý byt a našly jsme ztracené peníze v koupelně. On na to sice už zapomněl, protože je nemocný, ale mně není příjemné, že mi nadával do špinavých Ukrajinek.“

Světlana, pečovatelka o seniora, původem z Ukrajiny

Další příklady najdete na webu Pracovnicevdomacnosti.cz v sekci Kampaň.

Práce v domácnosti – přehlížená a podceňovaná

Placenou práci v domácnosti v současné době vykonává podle statistik [Mezinárodní organizace práce](#) minimálně 52 milionů, ale možná až 100 milionů osob, z nichž valnou většinu tvoří ženy, asi 92%. Proč je v současném západním světě taková poptávka po hospodárných a chůvách?

Stále více žen je zaměstnaných a zároveň nemají k dispozici dostatek státních zařízení pro děti. Roste také počet samoživitelek, které jinou možnost než pracovat nemají. Zároveň prarodiče, kteří dříve vypomáhali s výchovou, pracují anebo zkrátka vedou vlastní oddělený aktivní život. Všeobecně se také stupňuje tlak na pracovní výkony žen i mužů a mění se i představy o aktivním volném čase, který rodina nechce trávit péčí o domácnost. Všechny tyto faktory nahrávají zvýšené poptávce po pracovnicích v domácnostech.

Placenou práci v domácnosti vykonávají nejčastěji ženy-migrantky (přestože se samozřejmě například v České republice jako pomocnice v domácnosti živí i Češky). Mnohé ženy z Jihu / Východu směřují na Sever / Západ, aby pokryly tamní pracovní nabídky. Jejich odchodem za hranice ovšem vzniká nedostatek péče o jejich vlastní děti, případně seniory, o ty se pak musí starat někdo další, buď z rodiny nebo někdo najatý za peníze vydělané v zahraničí. Ve světě se tak rozvíjí tzv. **globální řetězce péče**.

Emigrace s sebou nese řadu negativních i potenciálně pozitivních rysů. Většina migrantů a migrantek samozřejmě vydělává peníze s jednou utkvělou myšlenkou: poslat jich alespoň část rodině, která zůstala v rodné zemi a sumy, které takto křížují hranice států, nejsou zanedbatelné. Přesný objem těchto takzvaných **remitencí** se zjistit nedá, ale odborníci odhadují, že do méně rozvinutých zemí proudí tímto způsobem až 300 miliard dolarů ročně. To je dvakrát tolik, než je rozvojová pomoc, kterou těmto zemím poskytují vlády ekonomicky vyspělých států.

Odchodem každého kvalifikovaného člověka ovšem země nejen ztrácí cennou pracovní sílu a svůj vklad do jeho vzdělání, ale především si zadělává na zásadní sociální problémy. Dlouhodobý pobyt jednoho nebo dokonce obou rodičů v cizině sice finančně rodině prospěje, ale může mít vážné negativní dopady na dospívání jejich dětí, které často vyrůstají bez náležitého dozoru, péče a výchovy. Odborníci v tomto smyslu hovoří o tzv. **sociálních sirotcích**, o které se v lepším případě starají prarodiče, v horším končí na ulici nebo v dětských domovech. V tomto smyslu je postavení žen migrantek o poznání komplikovanější, než postavení mužů, u kterých je emigrace za účelem obživy rodiny širší společností vnímána převážně pozitivně, zatímco migranty jsou vnímány jako krkavčí matky, které selhávají ve své klíčové roli pečovatelky. Společnost je nálepkuje jako ženy, které opouštějí své děti a málokdo si uvědomuje, že je to nedobrovolné.

Migrantky pracující v domácnosti jsou extrémně zranitelné

Práce v domácnosti s sebou nese mnohá specifika. Především je stále přehlížena a podceňována, protože byla dlouhou dobu považována za „tradičně ženskou“, neplacenou péči. Jedná se o práci, která je na jednu stranu veřejnou aktivitou, na druhou stranu se

odehrává v soukromém prostředí. To znamená, že ač jsou pracovní podmínky určeny zákonem, jejich **kontrola a vymahatelnost práv v praxi je velmi obtížná**. Typické jsou například neplacené přesčasy. Nedodržování pracovních podmínek, ponižování, společenská izolace, ale i fyzické a psychické násilí jsou rizika, která ženám zaměstnaným v domácnostech hrozí. Kamenem úrazu však nejsou tolik samotné výše jmenované hrozby, ale právě velmi omezené šance se bránit v případě, že se stanou skutečností. V tomto smyslu se jako nejhůře kontrolovatelná ukazuje situace neregulérních migrantek.

Neregulérní migrantky žijící a pracující v jedné rodině mají velmi omezené možnosti pro vyjednání lepších pracovních podmínek. Ovšem i ženy s povolením k pobytu se mnohdy bojí ozvat. Nejen v Česku je pobyt vázaný na jednoho zaměstnavatele a pokud o něj přijdou mají – v lepším případě – dva měsíce na to, aby si našly práci novou a vyřídily všechny potřebné papíry. Jinak musí zpět a je zřejmé, že pokud na jejich výdělcích závisí mnohdy celá rodina, vzdělání a budoucnost dětí, jsou ochotny k nejrůznějším „ústupkům“.

Situace v Česku

Česká společnost bohatne a životní úroveň jejích obyvatel se přibližuje té v zemích na Západ od nás. Nabídka služeb ale neroste stejně rychle jako poptávka u nich – mít doma chůvu či uklízečku u nás stále ještě není tak obvyklé a proto není ani tak jednoduché ji najít. Služby tohoto typu nabízejí mj. specializované agentury, které pro majetnější lidi přiváží chůvy například z Filipín, které u nich žijí, uklízí a zajišťují výchovu dětí v angličtině a zároveň – díky jazykové bariéře – splňují nároky na diskrétnost a nevynášejí soukromé informace mimo rodinný kruh. Pečovatelskou práci zde tedy vykonávají jak Češky, tak stále častěji i migrantky. Statistická data o tom, kolik cizinek a z jakých zemí pracuje v českých domácnostech zatím bohužel chybí, ale téměř každá migrantka zřejmě prošla – především na počátku svého života v České republice – nějakou formou placené práce v domácnosti. Přestože zaměstnávání v cizí domácnosti tak už zdaleka není marginálním tématem, je toto téma stále přehlíženo, mimo jiné i českou vládou, politiky a odbory.

Výrazným mezníkem v přístupu k placené práci v cizí domácnosti se stala **Úmluva o pracovnících v cizích domácnostech**, kterou přijala v červnu 2011 Mezinárodní organizace práce (ILO). Státy, které úmluvu ratifikují, budou muset zajistit dodržování základních pracovních standardů i v této oblasti neformální ekonomiky. **Česká vláda** ji sice vzala formálně na vědomí, **ale odmítla ji předložit k ratifikaci**. Prohlásila, že se jí tento fenomén netýká a není pro nás tudíž relevantní. Své stanovisko pak založila na neúplných statistikách, které uváděly pouze 49 osob pracujících v cizích domácnostech. Samotná úmluva má ovšem také svá omezení, především se netýká těch, kdo pracují na živnostenský list nebo bez dokumentů.

O projektu Rovné šance na prahu českých domácností

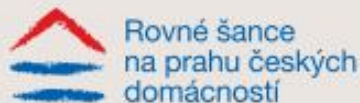
Pomocnice v domácnosti, které vyžehlí, nakoupí a uvaří, chůvy na hlídání dětí, které umí perfektně anglicky nebo uklízečky, které docházejí několikrát týdně přímo do domu – anebo vše v jedné osobě.

Poslední dobou se ani v českých domácnostech nejedná o nic neobvyklého. Na našem trhu operují i specializované agentury, které nabízejí chůvy z Filipín nebo uklízečky z Ukrajiny. Tato specifická skupina žen migrantek, které pracují v českých domácnostech, je však zároveň jednou z nejzranitelnějších. Právě tomuto aktuálnímu tématu se proto věnuje projekt „Rovné šance na prahu českých domácností“, na kterém od července ve Středočeském kraji pracují Sdružení pro migraci a integraci (SIMI), společnost Člověk v tísni, reklamní agentura Ogilvy&Mather a Národohospodářský ústav AV ČR.

Dvouletý projekt, financovaný z Evropského sociálního fondu, je zaměřen právě na tuto specifickou skupinu migrantek v Čechách: pracovnice v domácnostech. Cílem projektu je jednak zmenšit zranitelnost těchto žen tím, že jim nabídne specializované poradenství a za druhé zvýšit společenské povědomí o tomto fenoménu a otevřít debatu. Reflexí tohoto doposud opomíjeného tématu chceme posílit empatii vůči migrantkám, které v této komplikované situaci žijí a umožnit veřejnosti, aby pochopila specifické podmínky, ve kterých se domácí pracovnice nacházejí. Cílem je i zmapovat situaci v této oblasti, projekt si klade za cíl také shromáždit chybějící informace skrze rozsáhlý odborný výzkum. A v neposlední řadě považujeme za důležité tyto informace zprostředkovat těm, v jejichž moci je něco změnit – politikům a dalším významným hráčům při tvorbě koncepce migrace a integrace v České republice.

V rámci projektu jsou realizovány následující aktivity:

- 1) Bezplatné právní a sociální poradenství ženám cizinkám** a zároveň i jejich zaměstnavatelům, zkrátka všem, kterých se domácí práce týkají.
- 2) Tematická webová stránka www.pracovnicevdomacnosti.cz**, shromažďující všechny relevantní informace k tématu pro pracovnice v domácnosti, jejich zaměstnavatele a zaměstnavatelky i širokou veřejnost včetně praktických rad a užitečných kontaktů.
- 3) Odborný výzkum**, který mapuje tuto zatím u nás málo probádanou oblast a poskytne potřebné údaje. Formou dotazníků, terénního šetření a výzkumu ekonomických dopadů dané problematiky chceme získat data potřebná jako podklady pro diskusi o dalším vývoji a nutných legislativních opatřeních.
- 4) Odborná konference** s veřejnou prezentací výsledků projektu
- 5) Mediální a komunikační kampaň** která přináší informace všem zájemcům z řad odborníků i veřejnosti s cílem zajistit tématu domácích pracovnic celospolečenskou pozornost, kterou si zaslouží.

DESÁTERO FÉROVÉHO ZAMĚSTNAVATELE

- 1 PRÁCE V DOMÁCNOSTI JE PRÁCE JAKO KAŽDÁ JINÁ.**
Řídí se stejnými pravidly, vztahuje se na ni tedy zákoník práce. Práce v domácnosti je často podceňovaná a podhodnocená, buďte féroví ke svým zaměstnankyním.
- 2 UZAVŘETE S PRACOVNICÍ V DOMÁCNOSTI PÍSEMNOU SMLOUVU V JAZYCE, KTERÉMU ROZUMÍ.**
Smlouva musí obsahovat: druh a rozsah práce, dobu trvání pracovního poměru, výši mzdy, nárok na dovolenou, místo výkonu práce.
- 3 DOHODNĚTE SI CO NEJPODROBNĚJI NÁPLŇ PRÁCE A DRŽTE SE JÍ.**
Práce v domácnosti je velmi rozmanitá, od úklidu po hlídání dětí, venčení psů, práci na zahradě, mytí oken apod. Je důležité si předem vyjasnit očekávání obou stran a nepožadovat bez souhlasu domácí pracovnice více, než jste si dohodli.
- 4 PLAŤTE DOHODNUTOU MZDU VČAS A V PLNÉ VÝŠI, PLAŤTE PŘESČASY A PRÁCI NAVÍC.**
Dodržujte smlouvu a její podmínky. Domácí pracovnice je na mzdě závislá a potřebuje ji včas. Za práci navíc vždy řádně zaplatte, je to práce jako každá jiná.
- 5 ZAMĚSTNÁVEJTE LEGÁLNĚ.**
Vyřídte pracovní povolení, pokud to zákon vyžaduje, informujte úřad práce, platte odvody, jinak hrozí migrantce vyhoštění nebo neprodloužení pobytu a stává se kvůli tomu často závislou na tzv. klientech (mafíánech), kterým platí velké částky za obcházení zákona.

6 RESPEKTUJTE PRACOVNÍ DOBU, PRÁVO NA ODPOČINEK, DOVOLENOU A NEMOCENSKOU.

I pracovnice v domácnosti si potřebuje odpočinout, jet domů za svojí rodinou a léčit se, když je nemocná. Domluvte si dopředu, kdy bude čerpat dovolenou, jak vyřešíte práci ve svátek nebo o víkendu.

7 POSKYTNĚTE PRACOVNÍ PROSTŘEDKY A OCHRANNÉ POMŮCKY, DBEJTE NA BEZPEČNOST PRÁCE.

I při práci v domácnosti může dojít k úrazu. Dbejte na bezpečné pracovní prostředí, odpovědnosti nese zaměstnavatel.

8 CHOVEJTE SE SLUŠNĚ A S RESPEKTEM.

Pracovnice v domácnosti je Vaše zaměstnankyně, přestože pracuje u Vás doma. Respektujte ji, pozdravte se při příchodu, domluvte se na úkolech, které od ní očekáváte. Přijďte včas, když víte, že na Vás čeká, aby mohla jít domů. Poděkujte za její práci, ona Vám poděkuje za Váš respekt.

9 V PŘÍPADĚ, ŽE PRACOVNICE BYDLÍ VE VAŠÍ DOMÁCNOSTI, RESPEKTUJTE JEJÍ SOUKROMÍ.

Poskytněte jí vlastní pokoj a sociální zařízení, důsledně respektujte pracovní dobu a volný čas. Umožněte jí přístup na internet pro kontakt s rodinou a přáteli. Domluvte si pravidla ohledně stravování a nakupování.

10 CHOVEJTE SE TAK, JAK BYSTE CHTĚLI, ABY SE K VÁM CHOVAL VÁŠ ZAMĚSTNAVATEL.

WWW.PRACOVNICEVDOMACNOSTI.CZ